

**Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretiminde Yorumlayıcı
Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri: J. J.
Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" Adlı
Eserinin İncelenmesi* ****

**Strategies of Translation in the Light of the Interpretive
Theory of Translation in Teaching French as a Foreign
Language: An Analysis of J. J. Rousseau's "Émile ou De
l'Éducation"**

Perihan YALÇIN¹, Şule ÇINAR YAĞCI²

¹Gazi Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fransız Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı
perihan@gazi.edu.tr

²Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu
sule.yagci@beun.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 31.07.2021

Yayına Kabul Tarihi: 27.10.2021

ÖZ

İletişimde en önemli kavram "anlamaktır". Durieux'e göre (2005), çevirmenin iletişim zincirinde aktarıcı bir görevi vardır, bu yüzden insanların anlamasını sağlamak için çevirmenin kaynak metni önce kendisinin anlaması gerektiğini belirtir. Bu bağlamda, çalışmanın amacı, anlam odaklı yaklaşımı temel alan Yorumlayıcı Çeviri Kuramı (YÇK) ışığında J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" adlı eserinin Türkçe çevirilerini çeviri stratejileri açısından incelemektir. Böylece yabancı dil öğrenenlere hem YÇK hem de çeviri stratejileri hakkında farkındalık kazandırılması istenmekte ve bu farkındalığın da yabancı dil olarak Fransızca öğretimini olumlu

***Alıntılama:** Yalçın, P. ve Çınar-Yağcı, Ş. (2022). Yabancı dil olarak Fransızca öğretiminde yorumlayıcı çeviri kuramı ışığında çeviri stratejileri: J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" adlı eserinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, GEFAD-YABDİLSEM*, 115-147.

**Bu çalışma, 28-30 Haziran 2021 tarihinde Gazi Üniversitesi tarafından düzenlenen 1.Uluslararası Yabancı Dil Eğitimi Sempozyumu'nda (YABDİLSEM) bildiri olarak sunulmuştur.

etkileyeceği düşünülmektedir. YÇK, "uygunluk" ve "eşdeğerlik" kavramların gerçekleşmesi için çevirmenlerin "anlama (compréhension), sözcüklerden sıyrılma (déverbalisation) ve yeniden ifade etme (réexpression)" aşamalarından geçmeleri gerektiğini belirtmektedir. "Uygunluk" olarak kastedilen kaynak metne yakın bir çeviri, "eşdeğerlik" olarak kastedilen ise erek dil ve kültür özelliklerine göre yapılan çeviridir. Sonuç olarak, bu çalışmanın, Fransızca olarak yabancı dil öğretiminde/öğreniminde Yorumlayıcı Çeviri Kuramının bir öğrenme tekniği olarak kullanılmasında yol gösterici olması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil öğretimi/öğreniminde çeviri, Yorumlayıcı çeviri kuramı, Çeviri stratejileri, Eşdeğerlik, Uygunluk, J. J. Rousseau, Émile.

ABSTRACT

The most important concept in communication is "comprehension". According to Durieux (2005), the translator has a transmission role in the communication chain, so he states that the translator must first comprehend the source text himself in order to make people understand it. In this context, the aim of the study is to examine the Turkish translations of J. J. Rousseau's "Émile ou De l'Éducation" in terms of strategies of translation in the light of the interpretive theory of translation which is based on the understanding of sense translation. Thus, foreign language learners are asked to gain awareness about both the interpretive translation theory and the strategies of translation; it is thought that this awareness will positively affect teaching French as a foreign language. The interpretive theory of translation states that translators must go through the stages of "comprehension, déverbalisation and re-expression" for the concepts of "conformity" and "equivalence" to be realized. What is meant by "conformity" is a translation close to the source text, and what is meant by "equivalence" is a translation made according to the target language and culture characteristics. As a result, it is aimed that this study will guide the use of the interpretive theory of translation as a learning technique in foreign language teaching/learning in French.

Keywords: Translation in foreign language teaching/learning, Interpretive theory of translation, Strategies of translation, Equivalence, Conformity, J. J. Rousseau, Émile.

GİRİŞ

Çeviri, Türk Dil Kurumunu internet tabanlı Genel Türkçe Sözlüğü' nde "Bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme" (<https://sozluk.gov.tr/?q=%C3%A7eviri&aranan=09.06.2020>) olarak açıklanmaktadır. Bir dilden başka bir dile aktarım olarak ifade edilen çeviri, sadece özgün metindeki dilsel aktarımı değil aynı zamanda kültürel öğelerinin aktarımını da içeren bir eylemdir. Bu amaçla, çevirinin kültürlerarası bir iletişim olduğu söylenebilir. Vardar (1982: 18), çeviriyi "bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik, çeşitli uygarlıklar arasında bir

köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her türden ekinsel değeri, içinde oluşturduğu tarihsel-toplumsal çevrenin dışına taşıyan, o çevreden olmayan kişilerin yararlanmasına sunan, uygarlıklar, ekinler arası bir iletişim, bildirişim aracı" olarak tanımlamaktadır (akt. Yalçın, 2003:48).

Çeviri, 1970'ten sonra Filoloji ve dilbilim alanlarından ayrıldıktan sonra bir bilim alanı olarak görülmeye başlamıştır. Bununla birlikte çeviri, ilk çağdan beri var olan bir olgudur. "Sümerlere ait resmi antlaşma metinlerinde, yazılı çevirinin ilk örneklerine rastlanmıştır. Mısır yazıtlarında da, yabancıların mahkemede vermiş oldukları ifadelerin Mısır diline çevrildiği görülmüştür" (Yalçın, 2015: 51).

Sosyal bilim olarak görülmeyen çeviri, Dilbilgisi-Çeviri yöntemi dışında, İletişimsel Yaklaşım'a kadar, yabancı dil öğretim yöntemleri açısından da kabul görmemiştir. Bu öğretim yöntemleri, öğrenenin hedef dile daha fazla maruz kalması amacıyla, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin yabancı dil sınıfında anadili kullanmalarına karşı çıkmışlardır. Bu nedenle çeviri, bu süreçteki yabancı dil öğretiminde/öğreniminde bir öğretim tekniği olarak kullanılamamıştır. "70'li yıllarda ortaya çıkan iletişimsel yöntem sayesinde anadil ve öğrenilen yabancı dil arasında karşılaştırmalar yapmayı sağlayan çeviri yeniden yabancı dil sınıflarında yer almaya başlamıştır" (Aydoğu, 2019:904). Çevirinin yabancı dil sınıflarında tekrar yer almaya başlamasının en önemli nedeni çevirinin bir iletişim aracı olarak görülmesidir. "Çeviri, diller arası bir aktarım olarak değil, bir iletişim eylemi olarak görülmektedir" (Durieux, 2005: 42). Çeviri, dilsel öğelerin çevirisinin ötesinde öğrenenin hem hedef dil kültürü ile iletişim kurmasını hem de kendi dil ve kültürü ile kıyaslamalar yapmasına olanak sağlamaktadır. Bu nedenle iletişimde en önemli kavram anlamaktır. Durieux'e göre (2005), çevirmenin iletişim zincirinde aktarıcı bir görevi vardır, bu yüzden insanların anlamasını sağlamak için çevirmenin kaynak metni önce kendisinin anlaması gerektiğini belirtir. Bu nedenle çevirinin ilk aşamasının *anlamak* olduğu önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, yabancı dil olarak Fransızca öğretiminde *anlam odaklı* yaklaşımı temel alan Yorumlayıcı Çeviri Kuramı (YÇK) ışığında J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" adlı eserinin çeviri stratejileri açısından incelemektir. Böylece yabancı dil

öğrenenlerin YÇK kapsamında çeviri stratejileri hakkında farkındalık kazandırılması istenmekte ve bu farkındalığın da yabancı dil olarak Fransızca öğretimine olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma, Fransızca olarak yabancı dil öğretiminde/öğreniminde Yorumlayıcı Çeviri Kuramının bir öğrenme tekniği olarak kullanılmasında yol gösterici olacaktır.

Çalışmanın kuramsal çerçevesini anlam odaklı çeviri anlayışını içeren YÇK oluşturmaktadır. Eser inceleme aşamasından önce içerisinde belirli kavramlar bulunan ve belirli aşamalardan oluşan YÇK hakkında detaylı bilgi vermek uygun olacaktır.

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı

1970'lere kadar sosyal bilim olarak görülmeyen çevirinin o dönemlerde kendi kurallarını ve teorilerini oluşturamadığı söylenebilir. Bu amaçla çevirinin bilim dalı olması için kendi içinde belli başlı kuramlara ihtiyaç duyduğu kaçınılmazdır. Bu ihtiyaç, çeviride kuramı oluşturacak ve bu kuramlar ışığında incelemeler yapılarak çeviri, bilimsel bir zemine oturturulacaktır. Eradam (1991:70), çevirideki kuramı şöyle açıklamaktadır: "Kuram, çeviri sürecini, çeviri metnin ortaya çıkışını dolaylı dolaysız etkileyen tüm konu ve noktaların işleyiş mekanizmasının, deviniminin de aynası olan bir sürecin, çeviri sürecinin bilgisi ve edinimin kendisidir". Bu alanda çalışma yapan araştırmacılar, çeviri kuramın ne olduğu ile ilgili görüşlerini farklı şekillerde dile getirmektedirler. Yazıcı (2005:27) "kuramsal bilginin çeviriye geniş açıdan bakmayı öğrettiğini, çevirmenin ufkunun genişlettiğini, çevirinin sadece kaynak dil ve kültürü bilmekle yapılamayacağını, bunun için hedef dil ve kültür bilgisi ile araştırma ve yaratıcı düşünmeyi gerektiren bir eylem olduğunun bilincine varmasına vesile olduğunu" belirtmektedir. Bu durumda, çevirmenin sadece aktarım yapan kişi değil, aynı zamanda hem kaynak dili ve kültürünü hem de erek dili ve kültürünü çok iyi tanıyan biri olması gerektiği söylenebilir. Bu amaçla çevirinin nasıl yapılması gerektiği hakkında bilgi veren ve çevirmenin rollerini içeren geçmişten günümüze pek çok çeviri kuramı geliştirilmiştir. YÇK, 1960'lı yıllarda, Paris 3 Sorbonne Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Okulu (l'École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs-ÉSIT) kurumu içinde, 1960'lı yıllarda, D. Seleskovitch ve M. Lederer tarafından geliştirilmiştir. YÇK

(La théorie interprétative de la traduction ou La théorie du sens), çevirmeni merkeze almakta ve onu çeviri öznesi olarak görmektedir. "Çevirmenin zihinsel süreci üzerine odaklanmışlardır. Bu kurama göre, çevirmen, bir metni anlayıp birtakım zihinsel işlemlerden geçirdikten sonra onu bir başka dilde yeniden oluşturan kişidir, bu da, çeviri öznesi (sujet traduisant) olarak adlandırılır" (Yalçın, 2015:70).

Lederer'e (1994:13) göre, hedef metnini yeniden ifade etmenin kalitesi "çevirmenin hedef dili bilgisi, ustalığı, yeteneği, bilgi düzeyi ve anlama yeteneği ile ilişkilidir. Kuramcılar, çeviri ediniminin aşamalarının, anlama (compréhension), sözcüklerden sıyrılma (déverbalisation) ve yeniden ifade etme (réexpression) gibi süreçlerden geçerek gerçekleştiğini ve metnin doğru anlaşılması için çevirmenin sahip olması gereken donanımların (bagage cognitif), metnin ve bağlamın sağladığı bilgilerin (contexte cognitif) yorumlama (çevirme) aşamasında çevirmene yol gösterdiğini belirtmektedir" (alıntılayan Göktaş, 2014:59; akt. Yalçın, 2015:71). Bu bağlamda, çevirmeni merkeze alan bu kuramın temel taşları anlam (sens), anlama (compréhension), sözcüklerden sıyrılma (déverbalisation) ve yeniden ifade etme (réexpression)'dir.

Anlam (Sens)

Anlam (sens) kavramı YÇK' da önemlidir ve kuramın temel amacını oluşturmaktadır. "Lederer (1994:215) anlamın tanımını şu şekilde yapar:

Anlam, metin ya da konuşmanın bir parçasının uygun dilbilimsel ifadelerin ve bilişsel tamamlayıcıların oluşturduğu sentezin ürünüdür. Dilsel bilginin ve bilişsel tamamlayıcılarının birleştiği zamandaki ses ya da yazı zincirinin sözcüklerinden sıyrılma sonucu oluşur. Hem bilişsel hem de duygusal olan anlam, bilinç haline uygundur" (akt. Özcan, 2019: 4).

Anlam, çeviri sürecinde yazılı ya da sözlü metinlerin, çevirmen tarafından bilişsel süreçlerden geçirilerek yeniden yorumlanmasıdır. Diğer bir deyişle anlam, bağlam içinde var olan dilbilimsel yapılardan sıyrılarak, bu dilbilimsel yapıların ifade etmek/söylemek istediği (Fr. Vouloir dire), (Lederer, 1994), derin yapıyı anlamaktır. Bu amaçla çevirmen, kaynak metindeki sözcüklerin anlamalarını doğrudan anlamaya

çalışmak yerine metnin bağlam içinde neyi anlatmaya çalıştığını fark etmeli ve metni bir bütün olarak anlamlandırmaya çalışmalıdır.

Anlama (Compréhension)

Lederer (1994: 212, akt. Özcan, 2019:4), anlamayı şöyle tanımlar: “Bir dili anlamak, bir anlatımdaki kuralları ve sözcükleri tanımaktır... Bir metni ya da konuşmayı anlama, dilsel ifadenin ve bilişsel tamamlayıcıların bir araya gelmesiyle, bir ses ya da yazı zincirinin anlamını ortaya çıkaran bir süreçtir”. Bu amaçla Lederer, anlamının oluşmasında dilsel ifadelerle birlikte bilişsel süreçlerin üzerinde durmuş ve çevirmenin kaynak metni nasıl anlaması gerektiği ile ilgili fikirler sunmuştur. Anlam ve anlama kavramları birbirini tamamlamaktadır, yani anlam metinde var olan bilgi iken bu bilgiyi yorumlama ise anlama kavramını oluşturmaktadır. Çevirmen kaynak metindeki sözcükleri kendi dünya görüşünden geçirerek anlamlandırmaktadır. Bu anlamlandırma oluşması için çevirmenin metindeki sözcüklerden sıyrılması yani bağlam içinde, metnin genel anlamını kavraması gerekmektedir.

Sözcüklerden Sıyrılma (Déverbalisation)

Lederer (1994: 212) sözcüklerden sıyrılma aşamasını şu şekilde ifade etmektedir: “Bir metnin anlaşılmasının ve diğer bir dilde yeniden ifade edilmesinin arasındaki çeviri işleminin ulaştığı evredir. Bilişsel ve duygusal bir anlamın kavranıldığı esnada dilsel göstergelerden kurtulma söz konusudur” (akt. Özcan, 2019:5). Çevirmeni merkeze alan YÇK, çevirmenin metni anladıktan sonra metindeki dilsel göstergelerden kurtularak yorum yapmasını yani kaynak metindeki göstergeleri yorumlayarak erek dilde yeniden ifade etmesini istemektedir. Çeviri sürecindeki “sözcüklerden sıyrılma”, çevirmenin bu sözcükleri bilişsel işlevlerden geçirerek anlamı edindiği ve böylece dilsel göstergelerden sıyrıldığı aşamayı kapsamaktadır. Sözcüklerden sıyrılan çevirmen erek dilde bu anlamın nasıl ifade edileceği aşamasına geçmektedir.

Yeniden ifade etme (Réexpression)

Çeviri sürecinde “yeniden ifade etme aşaması” çevirmenin hedef dilde eşdeğerlik arama sürecini içermektedir. Lederer (1994), YÇK’nın özgün metindeki anlamın kavranması

ve hedef dilde eşdeğerliliklerinin bulunması olarak ifade etmektedir. Çevirmen, yorumlama sürecine başlamadan önce kaynak metnin dilsel göstergelerini, bilişsel işlemlerden geçirerek sahip olduğu dil bilgisi ve dil ötesi beceriler ile anlamlandırmış, kaynak metindeki dilsel göstergelerden sıyrılarak erek dilde bu dilsel göstergeleri yeniden ifade etme sürecine geçmiştir. Çevirmen, kaynak metindeki sözcüklerin ve sözdizimlerin erek kültürde dilsel, dizisel ve biçimsel eşdeğerliliklerinin arayışı içine girmiştir. Bu bağlamda çevirmene önemli rol düşmektedir; çünkü kaynak metnin kaynak kültürde oluşturduğu anlamı erek kültürde eşdeğerliliğini bularak oluşturması gerekmektedir. Yani çevirmen kaynak dildeki yazarın ne söylemek istediğini yorumlayarak erek kültür okuruna aktarmalıdır.

Eşdeğerlik ve Uygunluk

Eşdeğerlik, "kaynak metin ile çeviri metninin olabildiğince aynı değerde olmasıdır, yani kaynak dil metni ile hedef dil metni arasında sözcük, sözdizimsel, dilbilgisel, biçimsel ve anlamsal yönlerden yeterli ölçüde denklik kurma işidir" (Yalçın, 2015:73). Çevirmen, çeviri eylemi öncesi veya süresince kaynak metne mi yoksa hedef metne mi sadık kalacağını kararını verir ve kaynak metni bu açıdan yorumlar. Hedef kültür içinde, çeviri metnin hedef okur açısından anlaşılmasını dikkate alan çevirmen hedef metni oluştururken eşdeğerlik kavramına önem verir ve anlamsal eşdeğer bir çeviri oluşturmaya çalışır. Bu bağlamda eşdeğerliği şöyle açıklayabiliriz: "Özgün metnin, kendi dilinin okurunda uyandırdığı etkinin, çeviri metnin de çeviri dili okurunda uyandırılabilmesi" (Güttinger, 1963'ten akt. Göktürk, 2004: 55).

Uygunluk ise kaynak metne bağlılık anlamına gelmektedir. Çevirmen bu süreçte hedef dilin dilsel, sosyal ve kültürel özelliklerini görmezden gelerek kaynak metni birebir hedef kitleye aktarmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, hedef kitlenin çeviri metnini anlayamama durumunu yaşaması kaçınılmazdır; çünkü okur, metni kendi kültüründeki kavramlarla bağdaştıramayacak ve bu nedenle "anlama eylemi" gerçekleşmeyecektir.

Lederer (1994: 50), eşdeğerlik kaygısı ile yapılan çeviriyi Yorumlayıcı Çeviri olarak görmekte, uygunluk kavramını ise çeviri sürecinde kaynak dilin özelliklerini dikkate

alan Dilbilimsel Çeviri olarak ifade etmektedir. Bu bağlamda çeviri metni için eşdeğerlilik, YÇK' da çevirmenin dikkat etmesi gereken bir kavramdır ve bu noktada çevirmen çeviri süresinde özne durumundadır.

Çevirmenin Yeri Ve Önemi

YÇK'da çeviri eyleminin öznesi olan çevirmenin, çeviri sürecinde gerçekleştirmesi gereken önemli rolleri bulunmaktadır. Çünkü çeviri dilsel bir aktarım değil anlama, sözcüklerden sıyrılma ve yeniden üretme eylemlerini içeren bir aktarımdır. Bu noktada çevirmenin anlama ve yorumlama becerisi büyük önem taşımaktadır. Yalçın (2015:71), "çevirmen pek çok yeteneğinin yanı sıra anlama yeteneğine sahip olmalı; bu yeteneğini kendi dilbilgisi ve dil dışı kültürel bilgisi ile birleştirerek kaynak metin yazarının söylemek istediğini çıkarabilmeli başka bir ifade ile yorum yapabilmelidir". Kaynak dili bilen bir çevirmenin çeviri yapması uygunluk açısından yerinde olabilir ancak eşdeğerlilik açısından çeviri eylemini gerçekleştirme niyetinde olan çevirmenin kaynak dil özelliklerini edinmesi ile birlikte hem metin içi hem de metin dışı anlama ve yorum yapma becerisine sahip olması gerekmektedir.

Bu bağlamda, çalışmamızda J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" eserinin Türkçe çevirileri YÇK ışığında çevirmenlerin kullandığı stratejiler irdelenecektir. Buna ek olarak, YÇK'nın üzerinde durduğu *uygunluk ve eşdeğerlik* kavramları açısından bu çevirilerin incelenmesi hedeflenmektedir.

Çeviri eserlerinin inceleme aşamasına geçmeden önce J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" adlı eseri ve çeviri eserleri hakkında kısa bilgi vermenin uygun olacağı düşünülmektedir.

Kaynak Metin ve Erek Metinler

J. J. Rousseau (1712-1778), "Aydınlanma çağında yetişmiş olmakla birlikte, uygarlık eleştirisi ve doğaya dönüş önerisiyle romantik akıma öncülük etmiş, monarşiye karşı halk iradesinin üstünlüğünü savunmasıyla da Fransız Devrimi'ni etkilemiştir." (<https://www.turkedebiyati.org/jean-jacques-rousseau.html>. 09.06.2020). Eşitlik, özgürlük, din, politika, eğitim, doğaya dönüş, milletin iradesi gibi kavramları irdeleyen

filozof, 18. yy toplumuna yön vermiş ve toplumun yeniden şekillenmesine neden olmuştur. "İnsan özgür doğar, oysa her yerde zincire vurulmuştur" (Rousseau, 1994), düşüncesine sahip olan yazar, "Émile ou De l'Éducation" adlı eserinde eğitim hakkındaki düşüncelerini hayali bir erkek çocuk kahramanı yaratarak ve bu çocuğun eğitiminin doğa içinde, çocuğun doğal gelişim sürecinde olması gerektiğini savunmaktadır. "Kitap çocuk eğitiminin doğaya uygun olması gereğini öne çıkarır. 'Emile' tam bu sebeple, 'Yaradan'ın elinden çıktığı sırada her şey iyidir: her şey insanın elinde bozulur' cümlesi ile başlar" (Köktürk, 2019:41). Çocukların ve gençlerin eğitimi açısından anne-babalar için başvuru kitabı niteliğindeki bu eser, beş bölümden oluşmaktadır:

- 1) Doğuştan ilk çocukluk çağının sonuna kadar
- 2) Çocukluğun ikinci devresi: konuşan çocuk çağı
- 3) İlk gençlik çağı
- 4) Buluş: insanın gerçek kişiliği bu çağda başlar
- 5) Genç adam: hayata giriş

"Bunlar ilk çocukluk yıllarından itibaren yetişkinliğe dek Emile 'in hayatının evrelerini, gelişme özelliklerini ve her evrede nasıl 'iyi' bir eğitim verilebileceğine dair önerilerin yer aldığı bölümlerdir"(Korkmaz ve Öktem, 2014: 3).

Çalışmamızda, J. J. Rousseau'nun 1762 yılında basılan "Émile ou De l'Éducation" eserinin Türkçemize kazandırılan üç çevirisi, Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında çevirmenlerin kullandığı çeviri stratejileri açısından değerlendirilecektir. Örneklem alma yöntemi ile rastgele çeviri metinlerinden alınan örnekler, kaynak metinle karşılaştırılarak incelenecektir. Çalışmamızda incelenecek kaynak metin ve çeviri eserleri şunlardır:

Kaynak Metin (KM): İlk baskısı Jean Néaulme sahte adı ile Paris'teki Nicolas Bonaventure Duchesne'de basılan eser : "Émile ou De l'Éducation"

Çeviri 1 (Ç1) : 2009 yılında Türkiye İş Bankası Kültür Yaynevinden çıkan ve Yaşar Avunç tarafından çevrilen eser: "Emile"

Çeviri 2 (Ç2): 2011 yılında Kilit Yayınları tarafından basılan, Mehmet Baştürk ve Yavuz Kızılçim tarafından çevrilen eser: "Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine"

Çeviri 3 (Ç3): 2016 yılında Yason Yayınları tarafından basılan ve Göksu Birol tarafından dilimize kazandırılan eser : "Emile ya da Eğitim Üzerine"

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Ünlü Fransız düşünürü J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" eserinin farklı dönemlerde ve farklı yazarlar tarafından çevrilmiş üç farklı çevirisinin, YÇK ışığında uygunluk ve eşdeğerlik kavramları açısından incelenmesi ve çevirmenlerin kullandığı stratejiler ile çeviri işlemleri irdelenmesi amaçlanan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır"(Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" eser ve Türkçeye kazandırılan çeviri eserler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme için şu eserler seçilmiştir:

J. J. Rousseau'nun 1762 yılında basılan "Émile ou De l'Éducation" eseri (KM),

2009 yılında Türkiye İş Bankası Kültür Yaynevinden çıkan, Yaşar Avunç tarafından çevrilen eser: " Emile" (Ç1)

2011 yılında Kilit Yayınları tarafından basılan, Mehmet Baştürk ve Yavuz Kızılcım tarafından çevrilen eser: "Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine"(Ç2)

2016 yılında Yason Yayınları tarafından basılan, Göksu Birol tarafından dilimize kazandırılan eser : "Emile ya da Eğitim Üzerine" (Ç3)

Verilerin Toplanması ve Analizi

J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" eserinden rastlantısal biçimde örnek cümleler alınarak bu cümlelerin çeviri eserlerindeki karşılıkları bulunmuştur. Özgün cümleler ve bu cümlelerin çeviri eserlerindeki karşılıkları, YÇK bağlamında çeviri stratejileri ve uygunluk/eşdeğerlik kavramları açısından incelenmiştir. Çevirmenlerin erek dilde bağlama göre oluşturdukları cümleler ile kaynak eserdeki cümleler karşılaştırarak çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında özgün eserin çeviri eserleri ile ilişkisi incelenmiştir.

Etik Kurullara Uygunluk

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerekli görülmemiştir. Verilerin analizinde, bulgularda ve kaynak gösteriminde "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde" yer alan tüm kurallara uyulmuştur.

BULGULAR

Araştırmadaki çözümlenme aşaması, kaynak metinden ve erek metinden alınan cümlelerin çeviri stratejileri açısından irdelenmesi, bu cümlelerden yola çıkarak özgün metin ve hedef metnin karşılaştırılmasını içermektedir. Seçilen örnek cümleler aracılığıyla karşılaştırmalar ve çözümlenmeler yapılmıştır. Bu çözümlenmeler doğrultusunda yapılan yorumlar ve sonuçlar, erek ve kaynak metinden seçilen örnekler ile sınırlıdır.

Çözümlenme

Bu çalışmada kaynak metinden rastgele seçilen cümlelerin çeviri eserlerindeki karşılıkları bulunmuş ve bu cümleler YÇK bağlamında çeviri stratejileri açısından incelenmiştir. Yalçın, (2015:95-96) çeviri stratejisini şöyle açıklamaktadır: "Çevirmenin çeviri sürecinde izleyeceği yol, seçenekler ve alacağı kararlar çeviri stratejisini oluşturmaktadır. Çeviri stratejileri, çeviri eylemi sırasında izlenen yollar, kullanılan yöntemler ve yapılan işlemlerdir". Bir bilim dalı olan Çeviribilimde çevirmen, izleyeceği yol ve kullanacağı yöntemler ile çeviri eylemini gerçekleştirmektedir. Bu amaçla, bu çalışmamızda çevirmenlerin çeviri sürecinde kullandıkları stratejiler belirlenmiştir ve YÇK açısından değerlendirilmiştir. YÇK'da anlam, anlama, sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme süreçlerinden oluşmaktadır. Çevirmenlerin çeviri sürecinde bu aşamalardan nasıl geçtiği açıklanmış ve uygunluk/eşdeğerlilik açısından kaynak ve erek metin incelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında erek metin ile kaynak metinler arasında benzerlik ve farklılıklar açısından karşılaştırma yapılmıştır.

KM : "Tout est bien sortant des mains de l'Auteur des choses, tout dégénère entre les mains de l'homme. Il force une terre à nourrir les productions d'une autre, un arbre à porter les fruits d'un autre ; il mêle et confond les climats, les éléments, les saisons ; il mutile son chien, son cheval, son esclave ; il bouleverse tout, il défigure tout, il aime la difformité, les monstres ; il ne veut rien tel que l'a fait la nature, pas même l'homme ; il le faut dresser pour lui, comme un cheval de manège ; il le faut contourner à sa mode, comme un arbre de son jardin." s.8

Ç1: "Her şey, Yaratıcının elinden çıktığında iyidir; insanoğlunun elinde bozulur. İnsanoğlu bir toprağı başka bir toplumun ürünlerini beslemeye, bir ağacı başka bir ağacın meyvelerini taşımaya zorlar; iklimleri elementleri, mevsimleri birbirine karıştırır, karmakarışık yapar; köpeğini, atını, tutsağını sakatlar; her şeyi altüst eder, her şeyin biçimini değiştirir, biçimsizliği, aykırı yaratıkları sever; hiçbir şeyi hatta insanı bile doğanın yaptığı şekliyle istemez. İnsanın eğitim yerinde eğitilen bir at gibi, kendisi için eğitilmesi gerekir; onu bahçesindeki bir ağaç gibi kendi tarzında yetiştirmelidir." s.17

Ç2: "Yaratıcının elinden çıkan her şey mükemmeldir, ancak insanın elinde bozulur. İnsan doğanın dengesini bozar. Bir fidandan, başka bir ağacın meyvelerini elde etmeye çalışır. İklimleri, olayları, mevsimleri birbirine karıştırır. Kendi atının, kendi itinın başını gözünü kırar. Her şeyi alt üst eder, şeklini bozar. Çünkü şekilsizliği, düzensizliği sever. Hiçbir şeyi hatta insanı bile doğanın yaptığı şekliyle istemez. Bu nedenle onu, bir binek atı gibi yetiştirmek, bahçesindeki bir ağaç gibi gözetmek gerekir." s. 20

Ç3: "Yaratıcı'nın elinden çıkarken her şey iyidir; ama insan ne canlıların ne de eşyanın ilk haliyle kalmasına izin verir; her şeyi değiştirmek ve dönüştürmek ister. Toprağa, ağaçlara, iklime ve mevsimlere müdahale etmekle kalmaz, kendi cinsini de şekillendirmek, ona bir biçim vermek ister." s.3

YÇK çerçevesinde paragraf şeklindeki bu metinleri çeviri stratejileri açısından incelediğimizde kaynak metinde yer alan "l'Auteur" kelimesi Ç1, Ç2 ve Ç3'de "yaratıcı" şeklinde çevrilerek yerleştirme strateji kullanılmaktadır. Yan cümledeki "l'homme" kelimesi Ç1'de "insanoğlu" diye çevrilerek özelleştirme yoluna gidilmiştir. Ç2'de ise "insan" olarak birebir çeviri görülse de iki cümle arasındaki anlamsal zıtlığı vermek için "ancak" kelimesi kullanarak ekleme yoluyla çeviri yapıldığı görülmektedir. Ç3' de anlamsal zıtlığı vermek ve yeniden üretme amacıyla olan çevirmen "ama" ve "ne... ne de" bağlaçlarını kullanarak ekleme yapmıştır, üstelik bu cümleyi bir sonraki cümleler ışığında yorumlamıştır.

Bununla birlikte Ç1'deki çevirmenin "mutilé son chien", "köpeğini.. sakatlar" şeklinde çevirerek birebir çeviri stratejisine başvurduğu, Ç2'de ise çevirmenin aynı sözcük öbeklerini "kendi itinin başını gözünü kırar" şeklinde çevirdiği, yerleştirme çeviri stratejisini kullandığı ve bağlamı yorumladığı görülmektedir. Ç3'de ise birebir ve kaynağa uygun bir çeviriden bahsetmek olanaksızdır. Çevirinin merkezinde olan çevirmen paragrafı anlayarak, sözcüklerden sıyrılmış ve yeniden ifade etme eylemini gerçekleştirmiştir. Bu aşamaları yaparken çıkarma, çıkarım, ekleme stratejileri kullanmıştır. Böyle bir çeviri, hedef okurun anlayışı göz önünde bulundurulduğunda eşdeğer bir çeviri gerçekleşmiş diyebiliriz.

KM: "Émile n'apprendra jamais rien par cœur, pas même des fables, pas même celles de La Fontaine, toutes naïves, toutes charmantes qu'elles sont; car les mots des fables ne sont pas plus les fables que les mots de l'histoire ne sont l'histoire."s.160
Ç1: "Emile hiçbir şeyi hiçbir zaman ezberlemeyecektir; o ne kadar hoş, ne kadar doğal olan La Fontaine masallarını bile ezberlemeyecektir; çünkü tarihteki sözcükler nasıl tarih değilse masallardaki sözcükler de masal değildir."s.236
Ç2: "Emile hiçbir şey ezberlemeyecek. Ne kadar güzel ve sevimli olursa olsun, La Fontaine'in masalları bile olsa. Çünkü nasıl tarihin sözcükleri tarihle ilgili değilse, masalların sözcükleri de artık masallarla ilgili değildir." s. 76-77
Ç3: "Benim Emile'im, hiçbir şeyi ezberleyerek öğrenmeyecektir; hatta çok cazip, hoş ve sade olan La Fontaine'in hikâyelerini bile bellemeyecektir. Zira nasıl, tarihin kelimeleri, kendisi değilse, hikâyelerin kelimeleri de başlı başına hikâye değildir."s.80

Ç1'de "Emile" kelimesi ile ödünçleme eylemi görülmektedir. Ç1'de çevirmen " o ne kadar ..., ne kadar", " ezberlemeyecektir" kelimeleriyle ekleme çeviri işlemi kullanırken, "les mots des fables ne sont pas plus les fables que les mots de l'histoire ne sont l'histoire." cümlesini çevirisinde ise birebir çeviri işlemi görülmektedir.

Ç2'de ise çevirmenin "Emile" kelimesi ile ödünçleme yaptığı görülmektedir. "ne jamais" nin Türkçe' deki karşılığı olan "hiçbir zaman" kelimesini kullanmayarak çıkartma çevirisine başvurmuştur. Buna ek olarak çevirmenin, ikinci cümlede "ilgili değilse" sözcük öbeğini kullanarak bağlamı yorumladığı görülmektedir.

Çevirmen, Ç3'de "Benim Emile'im" sözcük grubundaki "Emile" ile ödünçleme ve "benim" sözcüğü ile de ekleme çeviri stratejisine başvurmuştur. Bununla birlikte "fable" yerine "hikâye" sözcüğü kullanılarak değiştirme; "hatta çok cazip" kelime grubu ile de ekleme; "bellemeyecektir" sözcüğü ile de hem yerlileştirme hem de ekleme stratejileri görülmektedir. Ç3'de kaynak metinde var olan "ne jamais" kelimesi kullanılmayarak çıkartma işlemine gidilmiştir. Ç3'de çevirmen "les mots des fables ne sont pas plus les fables que les mots de l'histoire ne sont l'histoire." cümlesini yorumlayarak ve "nasıl, kendisi, başlı başına" kelimelerini ekleyerek cümleyi hedef dilde yeniden ifade etmiştir.

Ç1’de ekleme ve Ç2’de yorumlama çeviri stratejileri kullanılmasına rağmen Ç1 ve Ç2, Ç3 ile karşılaştırıldığında genel itibari ile kaynak metne uygun çeviriler olduğu görülmektedir. Ç3 ise ekleme, değiştirme ve yorumlama işlemleri ışığında hedef dile daha eşdeğer bir çeviri olduğu görülmektedir.

KM: "On se fait une grande affaire de chercher les meilleures méthodes d'apprendre à lire; on invente des bureaux, des cartes; on fait de la chambre d'un enfant un atelier d'imprimerie. Locke veut qu'il apprenne à lire avec des dés. Ne voilà-t-il pas une invention bien trouvée ? Quelle pitié ! Un moyen plus sûr que tout cela, et celui qu'on oublie toujours, est le désir d'apprendre. Donnez à l'enfant ce désir, puis laissez là vos bureaux et vos dés, toute méthode lui sera bonne. "s.169

Ç1: "Okuma öğretmenin en iyi yöntemlerini aramak için büyük çaba gösteriliyor. Yazı masaları, kartlar icat ediliyor, bir çocuğun odası basımevine dönüştürülüyor: Locke çocuğun okumayı zarlarla öğrenmesini istiyor. Güzel bir buluş değil mi? Yazık! Tüm bunlardan daha güvenilir olan, ama her zaman unutulmuş bir yol vardır ki bu öğrenme isteğidir. Çocukta bu isteği uyandırın, sona yazı masalarınızı, zarlarınızı bir yana bırakın; o zaman her yöntem ona uygun olacaktır. " s.250

Ç2: "Oyun zarlarını, tablolarla okumayı öğrenmek için onun çıkarı gözetilecektir." s.83

Ç3: "Çocuklara okumayı öğretecek en uygun yöntemi bulmak için yoğun çaba harcıyor. Üzerinde kelimelerin yazılı olduğu kartlar basılıyor, çocukların odaları bir matbaa haline getiriliyor. Oysa çocukların okumayı öğrenmeleri için yapılacak ilk şey, onlarda okumayı öğrenme arzusu uyandırmaktır. Çocuk okuma öğrenmeyi büyük bir şevkle öğrenmek istiyorsa herhangi bir yöntemle öğrenecektir zaten. Ben büyük kardeşinin sesli okuduğu kitapları gözleriyle takip ederek okumayı öğrenen bir çocuk gördüm; çünkü çok istekliydin."s.81

Ç1'de "une grande affaire" kelimesi "büyük çaba" çevrilerek birebir çeviri; "Donnez à l'enfant ce désir" emir kipindeki "vermek" anlamındaki fiil "uyandırın" şeklinde çevrilerek değiştirme; "o zaman" kelimesi eklenerek ekleme stratejileri kullanılmıştır.

Ç2'de çevirmenin kaynak metni yorumlayarak hedef dilde tek bir cümle ile bağlamı özetlediği yani kaynak metni yorumlayarak anlamı erek bağlamda tekrar oluşturduğu görülmektedir. Bununla birlikte eksik bir çeviri olduğu söylenebilir, çünkü kaynak metindeki anlam yanlış yorumlanarak hedef metinde farklı ifade edildiği görülmektedir.

Ç3'de ise "yoğun çaba" kullanılarak yerileştirme işlemi uygulanmıştır. Çevirmen, Ç3'de "des cartes" sözcüğünü "üzerinde kelimelerin yazılı olduğu kartlar" diye çevirerek ekleme ve "des bureaux" kelimesini çevirmeyerek çıkarma stratejilerini kullanmaktadır. Aynı zamanda Ç3' de " Locke veut qu'il apprenne à lire avec des dés. Ne voilà-t-il pas une invention bien trouvée ? Quelle pitié ! " çevrilmeyerek çıkarma stratejisine başvurulduğu görülmektedir. Çevirmen, "Un moyen plus sûr que tout cela, et celui qu'on oublie toujours, est le désir d'apprendre." cümlesini anlama, sözcüklerden sıyrılma aşamalarından geçerek " Oysa çocukların okumayı öğrenmeleri için yapılacak ilk şey, onlarda okumayı öğrenme arzusu uyandırmaktır." şeklinde hedef dilde yeniden ifade etmiştir. Çevirmen kaynak bağlama göre yorum yapmış ve hedef bağlamına göre cümleyi yeniden oluşturmuştur. Aynı şekilde çevirmen, "Donnez à l'enfant ce désir, puis laissez là vos bureaux et vos dés, toute méthode lui sera bonne." cümlesini de yorumladıktan sonra erek dilde "Çocuk okuma öğrenmeyi büyük bir şevkle öğrenmek istiyorsa herhangi bir yöntemle öğrenecektir zaten" şeklinde çevirmiştir. Bununla birlikte, söylediklerini desteklemek amacıyla bağlama uygun fakat kaynak metinde olmayan "Ben büyük kardeşinin sesli okuduğu kitapları gözleriyle takip ederek okumayı öğrenen bir çocuk gördüm; çünkü çok istekliydi" cümlesini eklemiştir.

Ç3'yi YKÇ ışığında ele aldığımızda çevirmenin okuduklarını bilişsel süreçten geçirerek, sözcüklerden sıyrılarak ve hedef dildeki okurun anlaması için erek kültür dizgede yeniden ifade ederek çeviri işlemini gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Ç3 eşdeğer bir çeviri iken Ç1 kaynak metne daha uygun bir çeviridir. Ç2'nin

ise eşdeğer olması amaçlanmış olsa da yanlış yorumlandığı ve sonuç olarak kaynak metindeki anlamın erek metinde tam ifade edilmediği görülmektedir.

KM: "Madame, lui dis-je assez froidement, je ne sais point comment on élève un héritier, et, qui plus est, je ne veux pas l'apprendre; vous pouvez vous arranger là-dessus." s.180
Ç1: "Oldukça soğuk bir şekilde ona dedim ki: Madam, bir varisin nasıl yetiştirildiğini bilmiyorum, üstelik bunu öğrenmek de istemem. Bu konuda bildiğinizi yapabilirsiniz." s.268
Ç2: "Soğuk bir şekilde Sayın bayan, çocuğun elinden miras hakkını kim alabilir, dahası benim böyle bir niyetim de yok. Siz kendiniz bu konuda anlaşırsınız. Ben biraz daha burada kalıp gideceğim dedim." s.84
Ç3: " ...soğuk bir sesle şöyle dedim: Madam, bir mirasçının nasıl yetiştirilmesi gerektiğine benim aklım ermez. O halde çocuğunuzu kendiniz eğitin."s.87

Ç1'de "madam" kelimesinin kullanılarak ödünçleme işlemi uygulanmış ve geri kalan kelimeler birebir çevrilmiştir. Çevirmen, "vous pouvez vous arranger là-dessus." cümlesini "Bu konuda bildiğinizi yapabilirsiniz." şeklinde ifade ederek değiştirme stratejisini kullanmıştır.

Ç2'de ise "Sayın" kelimesini ekleyerek ekleme yoluyla çeviri ve "bayan" kelimesi ile yerileştirme yolu ile çeviri yapıldığı fark edilse de çevirmenin bağlamı yanlış yorumladığı bu bakımdan hedef metinde anlamsal eş değerliliği sağlayamadığı görülmektedir.

Ç3'de ise "assez froidement" zarf sözcük öbeği "soğuk bir sesle" şeklinde çevrilerek yer değiştirme işlemine başvurulmuştur, çünkü "soğuk" sözcüğü kaynak metinde fiili nitelerken hedef metinde ise ismi nitelemektedir. Ç2'de "madam" ile ödünçleme, "benim aklım ermez" ile yerileştirme ve "O halde çocuğunuzu kendiniz eğitin." cümlesini

yorumlayarak değiştirme işlemleri uygulanmıştır. Bu bağlamda, YÇK açısından, Ç1 kaynak metne uygun iken Ç3 ise hedef dil ve kùltür özellikleri göz önünde bulundurularak çevrildiği için eşdeğerlilik özelliğini içermektedir. Çünkü çevirmen okuduklarını yorumlayarak ve hedef kùltür bağlamına dikkat ederek erek metni üretmiştir.

KM: "Sans m'émouvoir, je lui souhaite un bon voyage. Son embarras redouble." "s.182
Ç1: "Heyecanlanmadan ona iyi yolculuklar diledim. Kaygısı arttı." s.270
Ç2: "Hiç aldırmadan, kendine iyi yolculuklar diledim. Kızgınlığı daha da arttı." s.85
Ç3: "Ben gayet soğukkanlı bir ifadeyle; "Uğurlar olsun." Dedim." s.88

Ç1'de kaynak metne bağlı kalınarak birebir çeviri uygulaması yapıldığı gör÷lmektedir. Çevirmen, "iyi yolculuklar" kelime grubu ile iletişimsel çeviri stratejisine başvurmuştur.

Ç2'de çevirmenin "hiç" kelimesini ekleyerek ekleme yoluyla çeviri, "aldırmadan" kelimesini kullanarak yerleştirme yoluyla çeviri yaptığı gör÷lmektedir. Ç1'deki gibi çevirmen, "iyi yolculuklar" kelime grubu ile iletişimsel çeviri stratejisine başvurmuştur. Buna ek olarak, çevirmen "Son embarras redouble."cümlesindeki "kaygı" anlamındaki "embarras" kelimesini "kızgınlığı" şeklinde çevirerek farklı bir terim kullanmıştır.

Ç3'de ise "Ben gayet soğukkanlı bir ifadeyle" ile hem ekleme hem de yorumlama; "Uğurlar olsun." cümlesi ile yerleştirme ve "Son embarras redouble."cümlesinin çevrilmemesi ile çıkarma stratejilerinin kullanıldığı gör÷lmektedir.

Bu durumda Ç1 ve Ç2 kaynak metin için uygunluk özelliği taşırken, Ç3 metni ise erek dizgede eşdeğerlik özelliği taşımaktadır. Çünkü Ç3'de çevirmen önce kaynak metindeki cümleyi anlamış, onu bilişsel süreçten geçirmiş ve dilsel göstergelerin söylemek

istediğini hedef metin bağlamında tekrar üretmiştir. Buna ek olarak, çevirmenin hedef metni üretirken son cümleyi "Son embarras redouble." çevirmediği gözlenmiştir.

KM : "Si l'on pouvait apprendre à voler dans les airs, j'en ferais un aigle; j'en ferais une salamandre, si l'on pouvait s'endurcir au feu. " s.199
Ç1 : "İnsan havada uçmayı öğrenebilseydi, o zaman onu bir kartal yapardım; insan ateşe karşı dayanıklı olmayı öğrenseydi onu bir semender[44] yapardım."s.297
Ç2: -
Ç3: "Havada uçuşması, ateşte sertleşip sağlamlaştırılması mümkün olsa onu derhal kartal ve semender (ateşte yanmadığına hatta ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan) haline getirirdim!" s.97

Ç1'de birebir çeviri işleminin uygulandığı ve aynı zamanda "semender" kelimesine sayı verilerek kitabın arkasında açıklandığı için açıklama çeviri stratejileri kullanıldığı söylenebilir.

Ç2'de ise bu bölümün tamamen çevrilmediği yani atlandığı görülmektedir.

Ç3'de ise "semender" kelimesi için kaynak metinde olmayan bilgilerin aktarıldığı için açıklama stratejisine ve "derhal ve" kelimeleri kullanıldığı için ekleme stratejisine başvurulmuştur. Bununla birlikte Ç3'de "haline getirirdim" sözcük öbeği kullanılarak yerleştirme işlemi uygulanmıştır. Çevirmenin kaynak metni yorumlayarak Ç3 metnini oluşturduğu görülmektedir: Şartlı cümle yerine tek bir cümlede sözcüklerden sıyrılarak cümleyi yeniden ifade etmiştir. Bu nedenle YÇK açısından Ç1 metni uygun, Ç3 ise eşdeğer çevirilerdir.

KM : "J'étais à la campagne en pension chez un ministre appelé M. Lambercier. J'avais pour camarade un cousin plus riche que moi, et qu'on traitait en héritier, tandis que, éloigné de mon père, je n'étais qu'un pauvre orphelin. Mon grand cousin Bernard était singulièrement poltron, surtout la nuit. " s.207

Ç1: "Köyde Lambercier adında bir Protestan papazının yanında pansiyoner olarak kalıyordum. Arkadaş olarak da yanımda benden daha zengin ve kendisine mirasçı gibi davranılan bir yeğenim vardı; oysa ben babamdan uzak olduğum için zavallı bir yetim parçasıydım. Bu büyük yeğenim Bernard çok korkaktı, özellikle de geceleyin çok korkardı." s.307

Ç2: "M. Lambaercier adında bir bakanın köydeki pansiyonunda bulunuyordum. Arkadaşım olarak benden daha zengin bir yeğenim vardı. Mirasın sahibiydi. Ben ise babamdan çok uzaktım ve yetimdim. Büyük yeğenim Bernard, özellikle geceleri çok korkardı." s.91

Ç3: Köyde Mösyö Lambercier adında bir müfettişin yanında pansiyoner olarak bulunuyordum. Yanımda da arkadaş olarak benden daha zengin olan yeğenim vardı ki, kendisine mirasçı itibarı gösteriliyordu. Ben ise ailemden ayrı olduğum için biçare bir öksüzden başka bir şey değildim. Yeğenim Bernard, benden daha büyük olduğu halde özellikle geceleri çok korkardı. s.102

Öncelikle her üç çeviri çalışmasında "un cousin" kelimesi "yeğen" şeklinde çevrilerek yanlış çeviri yapıldığı düşünülmektedir. Buna ek olarak, Ç1'de "köy" kelimesi ile yerleştirme; "pansiyoner" kelimesi ile yabancılaştırma; "kalıyordum" sözcüğü ile değiştirme; "olduğum için" kelimesi ile ekleme; "parçasıydım" sözcüğünün kullanılması ile hem yerleştirme hem de ekleme çeviri strateji kullanımları görülmektedir. Çevirmen aynı zamanda son cümlede kullanılan "bu" ve "de geceleyin çok korkardı" sözcükleri ile de ekleme işlemine başvurmuştur. Bununla birlikte Ç1'de genel olarak birebir çeviri uygulaması daha hâkimdir ve uygun bir çeviri olduğu söylenebilir.

Ç2'de çevirmen, "köy" kelimesi ile yerlileştirme; "bakan" sözcüğü ile birebir çeviri stratejisine tercih ettiği, bununla birlikte "Mirasın sahibiydi." cümlesi ile de yanlış çeviri yaptığı gözlenmektedir.

Ç3'de ise "köy" kelimesi ile yerlileştirme; "müfettiş" kelimesi ile yanlış çeviri; "pansiyoner" kelimesi ile yabancılaştırma; "ki" kelimesi ile de ekleme; "mirasçı itibarı gösteriliyor" kelime grubu ile de hem yerlileştirme hem de ekleme çeviri uygulamaları görülmektedir. Çevirmen, "biçare bir öksüz" kelime grubu ile de yerlileştirme çeviri uygulamasına başvururken "başka bir şey değildim" sözcük öbekleri ile de ekleme uygulamasını kullanmaktadır. Bununla birlikte, çevirmen "grand cousin" kelimesini "büyük yeğen" olarak çevirmemiş, YÇK'daki anlama, sözcükten sıyrılma aşamasında bağlamı yorumlayarak hedef kültürde daha etkili anlaşılma durumu yaratan "benden daha büyük olduğu halde" sözcük öbeğini kullanarak ekleme ve çıkarım yolu ile çeviri metnini oluşturmuştur. Bu amaçla; Ç1 ve Ç2'de yerlileştirme, yabancılaştırma, değiştirme ekleme stratejileri kullanılmasına rağmen genel olarak birebir çeviri söz konusu olduğu için kaynak metne uygun çeviriler olduğu söylenebilir. Ç3'te ise çevirmenin hem metin içi hem de metin dışı yorum yapmasından dolayı bunun eşdeğer bir çeviri olduğu görülmektedir.

KM : "En ouvrant la porte, j'entendis à la voûte un certain retentissement que je crus ressembler à des voix, et qui commença d'ébranler ma fermeté romaine." s.208

Ç1: "Kapıyı açarken kubbede belirli bir çınlama duyup bunun birtakım insan seslerine benzediğini sandım; bu durum benim o Romalı soğukkanlılığımı sarsmaya başladı." s.308

Ç2: "Çatıda seslere benzettiğim bir yankı duydum, korkmaya başladım. " s.91

Ç3: "Fakat kilisenin kapısını açınca kubbede öyle gürültüler işittim ki, neye uğradığımı şaşırđım. Roman sayfalarından fırlamış bir kahraman olduğuma dair hissettiğim inanç sarsılmaya başlamıştı." s.103

Ç1'de "j'entendis à la voûte un certain retentissement que je crus ressembler à des voix" cümlesi "belirli bir çınlama duyup bunun birtakım insan seslerine benzediğini sandım" şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen kaynak metindeki ana cümleyi yan cümle, yan cümleyi de ana cümle şeklinde çevirerek yer değiştirme stratejisini kullanmaktadır. Buna ek olarak "voix" kelimesinin çevirisi için ise "insan sesleri" olarak çevrilerek özelleştirme ve "retentissement" kelimesini "çınlama" şeklinde aktararak yerleştirme yolu ile çeviri uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Ç1'de "ma fermeté romaine" kelime grubunu "Romalı soğukkanlılığımı" şeklinde ifade eden çevirmen, "sağlam sıkılık" anlamındaki "fermeté" kelimesini "soğukkanlı" sözcüğü ile değiştirme ve "Romalı" kelimesindeki "R" harfini büyük yazarak da standartlaştırma çeviri uygulamasına başvurmuştur. Aynı zamanda "bu durum" kelimesinin kullanılması ile ekleme stratejisine başvurulmuştur.

Ç2'de çevirmen kaynak metni sözcüklerden arındırarak yorumlayıcı bağlamda çevirmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, çevirmenin "En ouvrant la porte" çevirmeyerek çıkarma yoluyla çeviri stratejisini kullandığı görülmektedir. Buna ek olarak kaynak

metne bakıldığında Ç2'nin tam olarak anlamsal eşdeğerliliği sağlamadığı görülmektedir.

Ç3'de ise çevirmen, kaynak dildeki cümleyi erek dilde iki farklı cümle şeklinde ifade etmektedir. Çevirmen aynı zamanda ilk cümlede bulunan "fakat", "kilisenin", "neye uğradığımı şaşırdım" kelime ve kelime grupları ile ekleme stratejisi kullanmakta ve Ç1'deki çevirmenin yaptığı gibi yan cümle ile ana cümleyi yer değiştirerek çevirmiş bulunmaktadır. Çevirmen, "ma fermeté romaine" ifadesinin sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamasında "Roman sayfalarından fırlamış bir kahraman olduğuma dair hissettiğim inanç" ifadesi ile çok uzun bir ekleme ve çıkarım yapma stratejisine başvurmuştur. Bu yüzden çevirmen Ç3'yi erek dizgedeki anlamsal boyutunu göz önünde bulundurduğu için sözcüklerden sıyrılarak yeniden ifade etme sürecinde eşdeğer bir çeviri; fakat Ç1'deki çevirmen ise daha ziyade kaynak metne uygun bir çeviri gerçekleştirmiştir. Ç2'de eksik çeviri söz konusu olduğu için eşdeğer bir çeviri olduğu söylenemez.

KM : "Le malheur est que mon dîner ne viendra pas me chercher ici. Il est midi : c'est justement l'heure où nous observions hier de Montmorency la position de la forêt. Si nous pouvions de même observer de la forêt la position de Montmorency ! ... "s. 298

Ç1: "İşin kötüsü, yemeğim beni bulmak için buraya gelmeyecek. Vakit öğle mi? Bu tam da dün Montmorency'den ormanın durumunu gözlemlediğimiz saat. Keşke aynı şekilde ormandan Montmorency'nin durumunu gözlemleyebilseydik, değil mi?"s.444

Ç2: " Asıl sıkıntı akşam yemeğimin burada beni aramaya gelmemesidir. Saat on iki: Bu tam dün Montmorency'den ormanın durumunu gözlemlediğimiz zamandır. Montmorency'den ormanın durumunu gözlemleyemez miyiz?..." s. 114

Ç3: "İşin kötüsü, yemeğim gelip beni burada bulamayacak. Şimdi öğle vaktidir ve dün, Montmorency' den bakıp ormanın vaziyetini incelediğimiz vakittir. Acaba buradan Montmorency' nin yerini tayin edemez miyiz?" s.138

Ç1'de "Le malheur est que mon dîner ne viendra pas me chercher ici" cümlesi ile birebir çeviri işlemi gerçekleştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte, "mon dîner" kelimesi "yemek" olarak çevrilerek genelleştirme; "Il est midi : " düz cümlenin ise " Vakit öğle mi?" şeklinde soru cümlesi biçiminde aktarılması ile değiştirme ve "Bu tam da dün Montmorency'den ormanın durumunu gözlemlediğimiz saat." cümlesi ile de birebir çeviri uygulamasına başvurulmuştur. Bununla birlikte "keşke" ve "değil mi?" sözcükleri ile de ekleme çeviri stratejileri uygulanmıştır.

Ç2'de "asıl sıkıntı" kelime öbeği ile yerleştirme, "Saat on iki" ile birebir çeviri stratejileri kullanılmıştır. " Montmorency'den ormanın durumunu gözlemleyemez miyiz?..." cümlesinin ise yanlış çevrildiği yanlış çevrildiği görülmektedir. Kaynak metinde tam tersi bir durumdan bahsetmekte yani ormandan Montmorency'nin yerinin incelenmesi ifade edilmektedir.

Ç3' de ise "İşin kötüsü, yemeğim gelip beni burada bulamayacak" ile birebir çeviri; "şimdi, acaba" kelimeleri ile ekleme stratejileri görülmektedir. Aynı zamanda, "vakittir", "vaziyetini", "tayin edemez" ile yerleştirme; "justement" çıkarma işlemleri görülmektedir. Çevirmen, "Si nous pouvions de même observer de la forêt la position de Montmorency !" ifadesinde dilek-şart kipi içeren cümleyi yorumlayarak "Acaba buradan Montmorency' nin yerini tayin edemez miyiz?" şeklinde çevirmiştir. Bu durumda Ç3'de çevirmenin, YÇK' ya uygun çeviri işlemi gerçekleştirdiği görülmektedir. Çünkü çevirmen, önce özgün metni anlamış sonra dilsel göstergelerden sıyrılmış ve kaynak metni yorumlayarak hedef metinde eşdeğerliliğini bularak çeviri yapmıştır. Hem Ç1 hem de Ç2 için ise hem kaynak metne uygun çeviri hem de hedef metin için eşdeğer bir çeviri söyleyebiliriz.

KM : "Il faut parler tant qu'on peut par les actions, et ne dire que ce qu'on ne saurait faire." s.300
Ç1: "İnsan anlatılacak olanları elinden geldiğince eylemlerle anlatmalı ve yalnızca yapılamayacak şeyleri sözle dile getirmelidir." s.447
Ç2: "Olanaklar ölçüsünde çocuklara eylemle anlatılmalı, nasıl yapılacağı bilinmeyen hiçbir şey söylenmemelidir." s.114
Ç3: "Öğretmenler! Çocuklara her şeyi kuru bilgiler olarak vermektense uygulamalı dersler yapmayı tercih etmelisiniz." s.189

Ç1'de çevirmen "İnsan anlatılacak olanları" ve "sözle" ifadeleri kullanarak ekleme; "tant que" kelimesini "elinden geldiğince" ve "dire" kelimesini "dile getirmek" olarak çevirdiği için yerleştirme çeviri stratejilerine başvurmuştur. Bu durumda Ç1, birebir çeviri strateji yerine yerleştirme ve ekleme stratejileri kullanıldığı için erek dizgedeki anlaşılabilirliği göz önünde bulundurulduğu için eşdeğer bir çeviri diyebiliriz.

Ç2'de ise çevirmen, "olanaklar ölçüsünde" ve "çocuklara" kelimeleri ile ekleme stratejisine başvurmuştur. Buna ek olarak, "ne dire que ce qu'on ne saurait faire" cümlesi "nasıl yapılacağı bilinmeyen hiçbir şey söylenmemelidir." şeklinde çevrilerek yanlış çeviri yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Ç2'nin tam olarak eşdeğer bir çeviri olduğunu söylemek imkânsızdır.

Bununla birlikte Ç3'ye geldiğimizde ise çevirmenin özgün metni anlayarak, dilsel göstergelerden kurtularak ve cümlenin içindeki anlamı koruyarak erek dilde yeniden düzenlediği görülmektedir. Ç3'ye baktığımızda ekleme (Öğretmenler!, kuru bilgiler, uygulamalı dersler) ve yorumlama stratejileri kullanıldığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Ç3, YÇK açısından değerlendirildiğinde erek kültürde anlaşılma kaygısıyla çevrildiği için eşdeğer bir çeviri diyebiliriz.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çeviri, kültürlerarası bir iletişimdir. Kültürlerarası bir iletişim olmasının nedeni sadece özgün metindeki dilsel aktarımı değil aynı zamanda kültürel öğelerinin aktarımını da içeren bir eylem olmasıdır. Bununla birlikte çeviri, ilk çağlardan beri var olan bir olgu olmasına rağmen, 1970 öncesi sosyal bilim alanı olarak görülmemektedir. Aynı zamanda Dilbilgisi-Çeviri yöntemi dışında İletişimsel Yaklaşım kadar çevirinin yabancı dil sınıf ortamlarında kullanılması reddedilmiştir. Amaç, yabancı dili öğrenen bireyin hedef dile daha fazla maruz kalmasını sağlamak ve daha kısa sürede, öğrenenin hedef dilde sözlü dil becerisini geliştirmektir. Lakin göz ardı edilen durum şudur: Sözlü dil becerisinin gelişimi aynı zamanda iletişim kurabilmek demek; iletişim kurmanın en önemli koşulu ise kaynak metni anlamak ve bu metni erek dilde yeniden ifade etmek demektir. Bu bağlamda iletişimde anlamak en önemli kavramdır. Durieux'e göre (2005), çevirmenin iletişim zincirinde aktarıcı bir görevi vardır, bu yüzden insanların anlamasını sağlamak için çevirmenin kaynak metni önce kendisinin anlaması gerektiğini belirtir.

Bu amaçla, J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" eserinin farklı dönemlerde ve farklı yazarlar tarafından çevrilmiş üç farklı çevirisini, YÇK kapsamında uygunluk ve eşdeğerlik kavramları açısından incelenmiş ve çevirmenlerin kullandığı stratejiler ile çeviri işlemleri irdelenmiştir. YÇK, çevirmeni çeviri sürecinde merkeze almaktadır, bu yüzden çeviri eylemi açısından uygunluk ve eşdeğerlilik kavramlarının oluşması için çevirmen bir dizi aşamalardan geçmektedir. Bu aşamalar anlama (compréhension), sözcüklerden sıyrılma (déverbalisation) ve yeniden ifade etme (réexpression)'dir. Çevirmen kaynak dildeki dilsel göstergelerin anlatmak istediğini bilişsel süreçten geçirerek yani özgün metni yorumlayarak erek dizgede yeniden oluşturmaktadır. Bu bağlamda çevirmen erek metne yakın bir çeviri gerçekleştirdiğinde eşdeğer, kaynak metne yakın bir çeviri eylemi gerçekleştiğinde ise uygun bir çeviri yapmaktadır. Bu yüzden, Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" eserinin farklı dönemlerde ve farklı yazarlar tarafından çevrilmiş üç farklı çevirisinin uygun bir çeviri mi yoksa eşdeğer bir çeviri mi olduğu çalışmamızda incelenmiştir. Bulgular ışığında Ç1 ve Ç2 metinleri kendi bağlamlarında değerlendirdiğimizde bazen eşdeğer bazen de uygun bir çeviri olduğu söylenebilir; ancak Ç3 ile karşılaştırıldığında uygun bir çeviri oldukları, Ç3 metninin ise eşdeğer bir metin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Ç3 için tam eşdeğer bir çeviridir demek mümkün değildir. Çünkü çeviri sürecinde, çevirmenin amacı ve kullandığı stratejiler açısından erek çeviri metninde kayıplar olması kaçınılmazdır. Çevirmen kaynak metindeki yan yana gelmiş dilsel göstergeleri erek metin için anlamaya çalışmakta ve bu anlamı, erek kültür dizgenin sözcükbilimsel, sözdizimsel yapılarını kullanarak yeniden ifade etmeye çalışmaktadır. Bu yüzden çeviri eserleri için tam bir eşdeğerlilikten söz etmek mümkün görünmemektedir.

Seçilen çeviri eserleri çözümlenmesinde, YÇK ışığında çevirmenlerin kullandığı çeviri stratejileri de incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda, Ç1'de birebir çeviri, özelleştirme, değiştirme, ödünçleme, yabancılaştırma, ekleme stratejileri kullanıldığı görülmektedir. Ç2'de ise birebir çeviri, yerlileştirme, çıkarma, ekleme çeviri stratejilerine başvurulsa da bazı bölümlerinin hiç çevrilmediği bazı bölümlerin ise yanlış çevrildiği fark edilmiştir.

Ç3'de ise ekleme, yerileştirme, çıkartma, yorumlama, ödünçleme stratejilere başvurulduğu belirlenmiştir. Çevirmenin, Ç3'de fazlaca çıkartmalar, yorumlamalar ve eklemeler yaptığı fark edilmiştir. Bunun nedeni, kaynak metin okurun ulaştığı anlama eşdeğer, hedef metin okurun da ulaşmasını istediği söylenebilir. Zira çevirmen uygunluk kaygısı ile çeviri eylemi gerçekleştirdiğinde bu çeviri metninde, erek okur açısından anlam kayıpları olacağını yani erek okurun erek metni ya yanlış anlayacağını ya da hiç anlamayacağını bilmektedir. Bu yüzden çevirmenler bu amaçla, çeviri eylemini gerçekleştirirken belirli bir kuram ışığında çeviri stratejilerine başvurmaktadır.

Bu çalışma aracılığıyla yabancı dil öğrenenlerin YÇK ışığında çeviri stratejileri hakkında farkındalık kazandırılması istenmiş ve bu farkındalığın da yabancı dil olarak Fransızca öğretimine/öğrenimine olumlu etkileyeceği düşünülmüştür. Sonuç olarak, bu çalışma, Fransızca olarak yabancı dil öğretiminde/öğreniminde Yorumlayıcı Çeviri Kuramının bir öğrenme tekniği olarak kullanılmasında yol gösterici olması amaçlanmıştır. Çünkü Yorumlayıcı Çeviri Kuramının kuramsal çerçevesinin farkında olan öğrenci, çeviri sürecinde birebir (mot à mot) çeviri yapmak yerine bağlamı yorumlayarak ve bu bağlama uygun çeviri stratejileri kullanarak kaynak metin yazarının söylemek istediğini en az kayıp ile erek metin üretme becerisini edinmiş olacaktır.

KAYNAKLAR

- Aydoğu, C. (2019). Yorumlayıcı çeviri kuramı ve yabancı dil sınıflarında çeviri öğretimi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 902-928. DOI: 10.18039/ajesi.582409
- Eradam, Y.(1991). *Nasıl Çevirsem de Kuramsızlığı Kurumlaştırsam? Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları* Seminerinde sunulmuştur, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Durieux, C. (2005). L'Enseignement de la traduction: Enjeux et démarches. *Méta*, 50 (1), 36-47.
<https://www.turkedebiyati.org/jean-jacques-rousseau.html>. Erişim tarihi: 09.06.2020
- Göktürk, A. (2004). *Çeviri: Dillerin dili*. İstanbul: Yapı kredi.
- Korkmaz, M. ve Öktem ,G. (2014). Rousseau'nun eğitim anlayışı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 3(1), 174-186.
- Köktürk, A. (2019). Üstünü Çizdiklerim (İsmail YERGUZ tarafından Fransızca'dan Türkçe' ye çevrilen *Emile ya da Eğitim Üzerine* başlıklı kitabın değerlendirmesi). <https://www.researchgate.net/publication/332319158>. Erişim tarihi: 07.06.202.
- Lederer, M. (1994). *La traduction aujourd'hui (Le modèle interprétatif)*. Paris: Hachette.
- Özcan, O. (2019). Yazın çevirisi incelemelerinde yorumlayıcı çeviri kuramı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 587-603. DOI: 10.29000/rumelide.619082
- Rousseau, J.J. (1994). Toplum sözleşmesi. (Çev. Günyol, V.). Adam Yayınları.(Orijinal çalışmanın yayın tarihi, 1762).
- Rousseau, J.J. (1762). *Émile ou De l'éducation*. Paris. Nicolas Bonaventure Duchesne.
- Rousseau, J.J. (2009). *Émile ou De l'Éducation* (Yaşar Avunç çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınevi.
- Rousseau, J.J. (2011). *Emile ya da çocuk eğitimi üzerine* (Mehmet Baştürk ve Yavuz Kızılcım, çev.). Ankara: Kilit.
- Rousseau, J.J. (2016). *Émile ou De l'Éducation* (Göksu Birol, çev.). Ankara. Yason Yayınları.
- Yalçın, P. (2003). Jean-Louis Mattei'den örneklerle çeviride kültürel unsurlar sorunu. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23(1), 47-58.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri kuram ve uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yalçın, P. (2019). Çeviri stratejileri ve işlemleri açısından Emile Zola'nın 'Thérèse Raquin' adlı romanının incelenmesi. *International Journal of Language Academy*. 7(4) p. 55/62.

- Yazıcı, M. (2005). *Çeviri bilimin temel kavram ve kuramları*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Tıpkı Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ORCID

Perihan YALÇIN <https://orcid.org/0000-0003-3831-7508>

Şule ÇINAR YAĞCI <https://orcid.org/0000-0003-4456-3174>

SUMMARY

Introduction

The translation is an intercultural communication. The reason why it is an intercultural communication is that it is an action that includes not only the linguistic transfer in the original text, but also the transfer of cultural elements. However, although the translation is a phenomenon that has existed since ancient times, it was not seen as a social science field before 1970. Except for the Grammar-Translation method, it was not accepted in terms of foreign language teaching methods until the Communicative Approach. These teaching methods opposed the use of mother tongue in the foreign language classroom by both teachers and students in order to expose the learner to the target language more. Therefore, the translation could not be used as a teaching technique in foreign language teaching/learning in this process. "Thanks to the communicative method that emerged in the 70s, the translation, which enables comparisons between the mother tongue and the learned foreign language, has started to take place in foreign language classes again"(Aydoğu, 2019:904). The most important reason why the translation has started to take place in foreign language classes again is that it is seen as a communication tool. "The translation is not seen as an interlingual transfer, but as an act of communication" (Durieux, 2005: 42). Beyond the translation of linguistic elements, it allows the learner to both communicate with the target language culture and make comparisons with their own language and culture. Therefore, the most important concept in communication is understanding. According to Durieux (2005), the translator has a transmission role in the communication chain, so he states that the translator must first comprehend the source text himself in order to make people understand it.

In this context, the aim of the study is to examine the Turkish translations of J. J. Rousseau's "Émile ou De l'Éducation" in terms of strategies of translation in the light of the interpretive theory of translation which is based on the understanding of sense translation. Thus, foreign language learners are asked to gain awareness about both the interpretive translation theory and the strategies of translation; it is thought that this awareness will positively affect teaching French as a foreign language.

The theoretical framework of the study is the interpretative theory of translation. According to Lederer (1994:13), the quality of restating the target text is related to the translator's target language knowledge, mastery, ability, level of knowledge, and ability to understand. Theorists argue that the stages of translation acquisition occur through processes such as comprehension, déverbalisation and réexpression, and that the translator must have the equipment (bagage cognitive), the text and the information provided by the context (contexte cognitive) for the correct understanding of the text.) states that it guides the translator in the interpretation (translation) phase" (cited by Gökteş, 2014:59; cited in Yalçın, 2015:71).

Method

In this study, the document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used. "The document analysis includes the analysis of written materials containing information about

the case or cases that are aimed to be investigated”(Yıldırım and Şimşek, 2011: 187). Three different translations of the famous French Thinker J. J. Rousseau's "Émile ou De l'Éducation", translated in different periods and by different authors, were examined. By randomly taking sample sentences from the source work "Émile ou De l'Éducation", the equivalents of these sentences in the translation (target) works were found.

The interpretive theory of translation consists of the processes of sense, comprehension, déverbalisation and réexpression. It is explained how the translators go through these stages in the translation process, and the source and target text are examined in terms of conformity/equivalence.

Discussion and Conclusion

In the light of the findings, when we evaluate the T1 and T2 texts in their own context, it can be said that it is sometimes an equivalent and sometimes a suitable translation; however, when compared with T3, it is seen that they are a suitable translation, and the text of T3 is an equivalent text. However, it is not possible to say that it is an exact equivalent translation for T3. Because in the translation process, it is inevitable that there will be losses in the target translation text in terms of the translator's purpose and strategies. Therefore, it does not seem possible to talk about a complete equivalence for translation works.

